

ДЕБАТИ ПРО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ В КАНАДСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ

Як відомо, Канада, поряд з Польщею, першою визнала 2 грудня 1991 р. незалежність України. Для України – справа надзвичайної ваги. Але першість у визнанні її незалежності все ж належить Польщі, як європейській сусідці України, хоча Канада визнала Україну на шість годин пізніше. Не слід забувати, що Варшава і Оттава знаходяться в різних часових поясах. І різниця між ними також у шість годин. Таким чином, інколи, жартуючи, кажуть, що обидві держави визнали Україну суб'єктом міжнародних відносин одночасно.

Відомо, що значний відсоток населення Канади складають вихідці з України або їх нащадки. Якщо мати на увазі початок лише офіційного родоводу української громади Країни кленового листка, як інколи неофіційно називають Канаду, то він датований останньою декадою ХІХ ст. Нинішнього року власне відзначатимемо 120-ту річницю появи там перших галицьких українців Івана Пилипів та Василя Єлиняка, котрі проклали туди дорогу наступним тисячам галицьких та буковинських українців. Внаслідок потужної міграційної хвилі вже до початку Першої світової війни українці стали помітною етнічною групою, особливо в степових – Манітобі, Саскачевані, Альберті – провінціях Канади. У міжвоєнний період процес переселення українців до Канади тривав. Туди здебільшого потрапляли селяни і у невеликих кількостях міщани з Польщі, Румунії та меншою мірою з інших європейських держав. Друга ж світова війна виштовхнула на Захід нову хвилю українців, серед яких переважали біженці та переміщені особи, які внесли у середовище канадських українців важливий імпульс національної самоідентичності. Це вже були вихідці з усіх українських земель, у т.ч. з підрадянської України.

Було б помилковим твердити, що від повалення більшовиками Української Народної Республіки і до початку Другої світової війни канадські українці індеферентно ставилися до проблем своєї історичної Батьківщини чи до долі українців, автохтонів у інших європейських країнах. Зовсім навпаки. Протягом усього міжвоєнного двадцятиліття канадські українці намагалися, як тільки могли, підтримати українців у тодішній УРСР, Польщі, Румунії. Різко виступали проти насильства, чиненого над нами. Сказане можна проілюструвати багатьма прикладами, зокрема різким засудженням Голодомору 1932-1933 рр., пацифікації польською владою західноукраїнських сіл у 1930 р. А ще раніше - справа повалення УНР, ЗУНР, проблема Ризького мирного договору між Польщею і радянськими Україною та Росією.

Якою ж була реакція канадської влади, насамперед центральної, на вимоги своїх громадян українського походження втрутитися у справу задоволення невідкладних потреб українців у тодішній Україні, чи

сусідніх з нею державах? Необхідно ствердити, що позиція Канади, як держави, у цій делікатній справі була дещо двозначною. З одного боку, її влада не могла не рахуватися з вимогами і діями своїх громадян, представники яких на той час вже займали значні позиції у владних структурах усіх рівнів, включно з федеральними. З іншого, як домініон Великобританії, вона повинна була узгоджувати свої дії на міжнародній арені з метрополією. Зрештою, вона мусіла рахуватися з тим, що нібито українці мали «суверенну» державу – УРСР, у складі Радянського Союзу. Тому знаходимо чимало документів, у яких канадська влада «пояснювала» своїм українцям, що вона змушена діяти, так, як власне діє.

Проте наполегливість українських канадських організацій, особливо під час Другої світової війни та по її закінченні, як зрештою і в усі наступні роки, аж до розпаду СРСР, приносила свої результати.

Володіючи певною кількістю документів з дебатів у Палаті громад і Сенаті канадського парламенту автор прийшов до висновку, що добре б хоч вибірково з ними познайомити читачів *Історико-політичних проблем сучасного світу*. Запропоновані матеріали, на нашу думку, можуть сприяти розумінню того, як канадська влада, зрештою, канадське суспільство загалом, реагували на події в Україні наприкінці ХХ ст., а зокрема на референдум 1 грудня 1991 р. Дехто з канадських парламентарів перебував у складі груп спостерігачів, які відвідували різні регіони України – від заходу до сходу, півночі та півдня – і мав можливість на власні очі побачити, з якою наполегливістю українці намагалися здобути свою власну державність.

Атмосферу, яка в ті незабутні дні панувала в парламенті Канади, автор хотів би проілюструвати кількома витягами з протоколів засідань як Палати громад, так і Сенату. Перш за все декілька уривків з виступів депутатів і тодішнього прем'єра Канади Брайяна Малруні на Третій сесії Палати громад канадського парламенту 34-го скликання 2 грудня 1991 р., тобто відразу після референдуму в Україні. Окремо варто подати виступ, дещо з художнім відтінком, у Сенаті 3 грудня 1991 р.

UKRAINIAN INDEPENDENCE

Mr. Benoit Tremblay (Rosemont): Mr. Speaker, the Ukrainian community of my riding welcomed the results of the independence referendum in their home country with great pride, joy and hope. This democratic exercise gave the Ukrainian people an opportunity to clearly express their sovereign will after 350 years of injustice and forced union.

Of course, President Gorbachev made threats. «Without Ukraine, there is no union, and without union, there will be neither social peace nor market economy and the

country will sink into ethnic strife and anarchy», he said.

Instead, we see a new democratic country being born, one that is open, tolerant toward its minorities and ready to associate on a normal basis of mutual interest rather than in a dominant/dominated relationship.

I hope that Ukrainian independence will be recognized immediately by Canada and all countries in the world.

I also wish to deplore our governments decision not to include the hon. member for Calgary Northeast, who is of Ukrainian origin, in the Canadian parliamentary delegation to supervise the referendum, even though he was officially invited and he is a knowledgeable observer of Ukraine's democratic evolution.

UKRAINE

Mr. Jesse Flis (Parkdale – High Park): Mr Speaker, yesterday, December 1, approximately 80 per cent of Ukrainians voted yes in a referendum which affirmed the Ukrainian Parliaments August 24 declaration of independence.

Over 6,000 Canadians of Ukrainian descent who live in my constituency of Parkdale – High Park call on the Canadian government to recognize Ukrainian independence today, and to begin establishing full diplomatic relations.

Mr. Kravchuk, on his recent visit to Canada, assured us that nuclear weapons in Ukraine will remain under the control of a collective interdependent defence alliance until they are fully dismantled. He said that his independent Ukraine will guarantee equal rights to Russians, Jews and minority groups.

I recommend that the government bring in a resolution to this Chamber today recognizing Ukraine as the worlds newest independent nation, representing 52 million and Europe's fourth largest geographical area.

UKRAINE

Mr. Chris Axworthy (Saskatoon – Clarks Crossing): Mr. Speaker, over the weekend, the people of Ukraine made a historic decision. My colleague, the member for Edmonton East, who was in Ukraine as part of a Canadian delegation to observe the elections, confirmed this morning that the people of Ukraine have overwhelmingly chosen to chart their own destiny.

This decision is being celebrated not only in Ukraine but also by hundreds of Thousands of sons and daughters of Ukraine who live here in Canada.

I urge the Prime Minister and the Secretary of State for External Affairs to make sure Canada is among the first countries to give official recognition to this most recent addition to the world community of independent nations.

Now is the ideal time for the cultural and economic links between our nations to be strengthened. I can think of no better way to celebrate the 100 years of Ukrainian settlement in Canada than by reaffirming the historic links between our countries today.

S.O.31

Today is a pivotal day for the people of Ukraine. Let us make sure that Canada is there to assist them in the challenges ahead.

UKRAINE

Hon Lloyd Axworthy (Winnipeg South Centre): Mr. Speaker, I would like to ask a question of the Prime Minister.

We are pleased to recognize that the Prime Minister took the step this morning of recognizing the independence of Ukraine.

Some hon.members: Hear, hear.

Mr.Axworthy (Winnipeg South Centre): I would like to ask the Prime minister some questions to clarify the statement released by his office which says: «Canada will only open negotiations and will have to satisfy itself with respect to Ukraine's stated intentions on ensuring that nuclear weapons will remain under secure control that there will be compliance with existing arms control agreements» and so forth.

It is our understanding that assurances have already been given by the President of Ukraine, Mr.Kravchuk, in a letter to the Prime Minister this week. I want to ask the Prime Minister: What further conditions, what to ask the Prime Minister: What further conditions, what further assurances is the Prime Minister requiring before full embassy status is given to Kiev and the full diplomatic power of immigration and other negotiations are transferred to that post in Kiev?

Could the Prime Minister indicate what more it is that Canada is now looking for under these negotiations?

Right Hon. Brian Mulroney (Prime Minister): Mr. Speaker, when we saw the results of the vote in Ukraine, the government decided to recognize Ukraine as an independent state. That we have done and we have announced.

It is not unusual, pursuant to such a decision, for a country to open negotiations with regard to the establishment of diplomatic relations. In this case which is quite unusual Canada will wish to be satisfied with respect, for example, to the question of nuclear weapons that will remain under secure control until they are disposed of.

Overnight a country has become a nuclear power with nuclear weapons on its territory. Obviously, in the interests of effective bilateral relationships and in the interests of security, we are going to want to assure ourselves of the security of those weapons. We want them destroyed and / or removed and placed under secure control. This is an entirely normal process which we are informed the leadership of the Ukraine welcomes.

Hon. Lloyd Axworthy (Winnipeg South Centre): Mr. Speaker, I have a supplementary question. I think it still begs the question as to whether this is an unqualified or qualified recognition. We would like to know what further assurances in addition to Mr. Kravchuk's letter the Prime Minister is looking for.

Furthermore, I think we all recognize that a newly independent country needs more than just recognition. It needs assistance for its economic security. It needs assurances on its own security, and particularly in the case of Ukraine this question of dismantling its nuclear weapons is very crucial.

We should all take account of the UN report released

this morning saying that there could be major unrest in eastern Europe if there is not another Marshall Plan.

In addition to these negotiations about nuclear weapons, is Canada prepared to offer to Ukraine substantial new economic assistance and in particular respond to the request we made this morning that Canada help in the conversion of its nuclear warheads to peaceful purpose?

Right Hon. Brian Mulroney (Prime Minister): We do not want the nuclear warheads converted. We want them done away with. That is what we want.

Some hon. members: Hear, hear.

Mr. Mulroney: My hon. friend asks two questions. On the first one the answer is contained in the first line of the statement: «Prime Minister Brian Mulroney today announced that Canada had decided to recognize Ukraine as an independent state». The recognition issue is resolved.

With regard to the second question raised in regard to future economic assistance and so on, in my meetings with President Kravchuk prior to the election when he visited with me in Ottawa, I conveyed to him the view that after the election, and assuming certain results if that were the case, we would be dispatching senior public officials of the Government of Canada to meet with the officials of the newly elected government to deal precisely with the questions raised by my hon. friend.

The last line of the release deals precisely with that: «The Prime Minister confirmed that senior officials will be going to Kiev in the coming days to convey Canada's position and to begin the process of negotiations», which takes in as well the matters raise by my hon. friend.

SENATORS ' STATEMENTS UKRAINE

Declaration of independence – felicitations

Hon. Nathan Nurgitz: Honourable senators, when I heard the results of the voting in the Ukraine yesterday, it brought memories of our late colleague Senator Paul Yuzyk, who always reminded us of his heritage and of the plight of the Ukrainian people.

Well, honourable senators, my parents, although of a different religious group, came from that same region of what used to be the Soviet Union, and by my home town of what used to be the Soviet Union, and my home town of Winnipeg has a very large number of Ukrainian people, all celebrating Ukrainian independence. Near the legislature in Winnipeg stands a statue of Taras Shevchenko, the great Ukrainian poet and nationalist who represents the great enduring spirit of the Ukraine. This statue was erected during the time of the government of our colleague Senator Robin, who felt that the Ukrainian people, who did not have their own homeland, could at least pay tribute to one of their great heroes in a city where there was a large Ukrainian population.

Born onto serfdom in 1814, Taras Shevchenko was purchased out of serfdom in 1838 for some 2,500 rubles. He was arrested in 1847 by the Czarist authorities for what was considered subversive activities in promoting Ukrainian nationalism. Czar Nicholas I had him sentenced for an indefinite period to hard military service. It was only in 1857 that Shevchenko was freed by Czar Alexander

II. On February 26, 1861, one day after his 47th birthday, Shevchenko died under circumstances of extreme hardship.

Throughout most of these years, when not under interdict, he wrote poetry extensively. His poem written on October 21, 1845, entitled «Subotiv», speaks to us about today's events. He wrote

«Upon a lofty hill there stands
The coffin of Ukraine;
A crypt both wide and still,
It is the church of Great Bohdan
Where once he used to pray
That Muscovite and Cossack might
Share good and ill alway.
May peace be to your soul, Bohdan,
Their gain has been our loss;
The Muscovites have snatched away
All that they came across...»

The Church was considered by Shevchenko to be the coffin of Ukraine because it was the burial place of Hetman Bohdan Khmelnytsky who had signed the Treaty of Peryaslav in 1654, which, in effect, united Ukraine politically with Russia in order to save Ukraine from Poland. The result was Ukraine's loss of independence for over 300 years.

He concludes his poem with these words:

«Yet do not laugh, ye foreign folk!
That Church beneath the skies
May crumble down, but from its vaults
A new Ukraine will rise.
To end the night of slavery
Injustice will be gone;
Our serf-born sons glad orisons
Will greet sweet freedoms dawn»

Although there was a brief rebirth of an independent Ukraine from 1917 to 1920, it is this past Sundays overwhelming vote – over 80 per cent – for independence of the Ukraine which must herald freedoms dawn and the beginning of the «New Ukraine» which Shevchenko so fervently believed in. To be true to Shevchenko, Ukraine must stand for freedom and justice for all citizens, regards of ethnic origin, religious conviction or political persuasion.

We wish the people of the Ukraine good fortune in pursuing these goals.

Hon. Senators: Hear, hear.

У жовтні 2010 р. нинішній прем'єр-міністр Канади Стефен Герпер відвідав з дводенним візитом нашу країну. Зустрічався з президентом України Віктором Януковичем, іншими високопосадовцями. Внаслідок зустрічей підписано шість нових міждержавних проєктів, які спрямовані на дальше поглиблення українсько-канадських стосунків та на підтримку процесів внутрішнього розвитку України.

Vitaliy Makar

Debate on Ukraine's Independence in Canada Parliament

The article deals with debates on Ukraine's independence in the Canadian Parliament. The author reveals the atmosphere and attitude towards Ukraine's striving for

---

independence in the late 20th century. The author also believes that proposed materials can contribute to understanding how the Canadian government, after all, Canadian society in general, react to events in Ukraine in the late twentieth century.

Some Canadian parliamentarians visited various re-

gions of Ukraine in groups of observers - from east to west, north and south - and had a remarkable opportunity to see how persistent Ukrainians were in their efforts to create an independent state.

Key words: Ukraine, independence, Canadian parliament, debate, ancestors, refugees, Ukrainian nationalism.